

Євтух Микола Борисович,

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України
головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

ЯКИМ МАЄ БУТИ СУЧАСНИЙ ВЧИТЕЛЬ

Інтегрування національної системи освіти України в Європейський і світовий простір зумовили необхідність пошуку та реалізації новітніх підходів до забезпечення якісно нового рівня професійної підготовки вчителів на засадах збереження національних надбань та використання кращих зразків світового досвіду.

Одним із головних векторів реформаторських змін у сфері освіти об'єднаної Європи є підтримка вчителя та педагогічної освіти, щодо оновлення змістових, організаційних та процесуальних аспектів підготовки вчителів нової генерації як успішних та конкурентноспроможних фахівців. Значущість розвитку професійної успішності майбутніх учителів обумовлена вимогами суспільства до забезпечення високого рівня професіоналізму фахівців відповідно до світових стандартів; необхідністю створення конкурентноздатної вітчизняної системи вищої освіти, інтегрованої до Європейського простору вищої освіти; суспільним замовленням на успішного вчителя (Концепція Нової Української школи, 2010).

У зверненні Асоціації ректорів педагогічних педагогічних університетів Європи до парламентаріїв європейських країн (2011), підкреслено необхідністю мобілізації всіх ресурсів впровадження ефективних технологій підготовки сучасного нового вчителя для об'єднаної Європи. Саме вчитель є «агентом змін» для створення привабливої та конкурентноздатної національної системи освіти України, що відповідає світовим та європейським освітнім цінностям і стандартам.

Теорія і практика підготовки сучасного вчителя відбувається з урахуванням як вітчизняних традицій, так і на основі імплентування продуктивного європейського та світового досвіду для забезпечення конкурентноспроможності, фаховості, професійної

успішності майбутнього вчителя. Вчитель XXI ст. — це вчитель із власною траєкторією професійного розвитку, компетентний та мобільний, готовий до продукування наукових ідей та їх реалізації в освітній практиці, перетворення освітнього простору у середовище саморозвитку й самореалізації суб'єктів освітньої діяльності.

Пріоритетні завдання підготовки майбутніх вчителів проголошено у державних нормативно-правових документах: Закони України «Про вищу освіту» (2014 р., із змінами і доповненнями), «Про освіту» (2017), Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. (2013), Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. (2015), Концепція Нової Української школи (2016), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018) професійні стандарти за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти (з дипломом молодого спеціаліста)» (2020). Названими документами визначено потреби ринку освітніх послуг, обґрунтовано вимоги до фахової підготовки вчителя та якості педагогічної освіти.

На Другому форумі ректорів педагогічних університетів Європи (2019) підписано Педагогічну Конституцію, в якій визначено духовну платформу формування нового вчителя XXI ст. та стратегію розвитку вчителя. Педагогічна Конституція Європи передбачає визначення єдиної цінності та методологічної платформи підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI ст. В ній зазначено, що «підготовка педагогів за єдиною шкалою загальнолюдських цінностей із врахуванням національних особливостей є тим головним стрижнем навколо якого мають здійснюватися модернізаційні та інноваційні процеси педагогічної освіти в сучасному європейському просторі. Головними компетентностями, якими має володіти вчитель XXI ст. є: комунікативна компетентність (сучасний учитель має вільно володіти кількома європейськими мовами); компетентність самоідентичності; компетентність справедливості; лідерська компетентність; дослідницько-аналітична компетентність; здатність навчатися протягом життя; емпатія — здатність розуміти в процесі спілкування» [1, с. 116].

Проблема успішного вчителя набула особливого звучання у процесі реформування Нової української школи і пов'язана із підготовкою нового вчителя — компетентного, інноваційного, мобільного. Основні положення затверджені у Концепції Нової української

школи (2016), Концепції педагогічної освіти (2018) Тільки успішний вчитель може формувати успішну особистість, що сприятиме успішності Нової української школи. Важливим документом, який визначає сучасні вимоги до змісту підготовки вчителя стала Концепція Нової української школи (2016), в якій однією із складових оновлення школи зазначено підготовку вмотивованого вчителя [2, с. 12]. У Концепції наголошується, що «українська школа буде успішна, якщо до неї прийде успішний вчитель. Нова школа потребує нового вчителя, який зможе стати «агентом змін»». В Концепції також зазначається: «Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний вчитель. Він — успішний вчитель та фахівець — вирішень дуже багато питань щодо якості викладання обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина — лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає» [2, с. 16].

Аналіз наукових джерел сучасного стану розвитку професійної педагогічної освіти дає підстави стверджувати, що модернізація системи підготовки майбутніх вчителів в особі педагога хоче бачити мобільного, прогресивного, який матиме конструктивне професійне мислення, буде здатний до суб'єкт-суб'єктної взаємодії та відкритий для змін і навчання впродовж життя. Саме такий вчитель буде готовим до педагогічних інновацій, використання нових технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних, реагувати на швидкозмінні умови функціонування школи, сприяти формуванню особистості з інноваційним типом мислення.

Сучасний підхід до виховання інноваційної особистості підкреслює значущість науково-дослідницької діяльності студентів у закладах вищої освіти та перехід закладів вищої освіти на більш високий рівень наукових досліджень. Ще у свій час В. Сухомлинський наполягав, щоб кожний вчитель був не просто «споживачем» педагогічних знань, а й глибоким дослідником. Справжній вчитель не може жити без творчості, педагогічна праця немислима без визначеного наукового дослідження. Учитель має бути осяяний світлом теорії і виступати носієм нової думки, нових творчих узагальнень. Вважаючи педагогічну працю творчою, педагог глибоко дослідив її особливості і дійшов висновку, що творець-майстер, який творить людину, має досконало володіти наукою, майстерністю і мистецтвом навчання і виховання. Всім своїм життям, своєю натхненною працею він засвідчив непереможну істину — яким має бути справжній

педагог нового суспільства. Сучасний вчитель дотримується захисту і прав дитини. У цьому проявляється його гуманність, а гуманний педагог, долучаючи дітей до знань, одночасно передає їм свій характер, постає перед ними як зразок людяності. Якою б застарілою не видавалась ідея гуманізму на жаль швидкоплинних технічних і суспільних перетворень, все ж це є та цінність, без якої людство просто не здатне існувати і прогресувати.

Вчитель — центральна фігура суспільних перетворень, від його образу соціальної позиції, ціннісно-цільових установок залежать результати професійної спроможності кожної людини. Вчитель, як зазначає І. Зязюн, це той основний стрижень духовної культури, від якого залежить не лише те, якими ми є сьогодні, але й те, якими ми будемо в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогічна Конституція Європи // Вища освіта України. № 3. 2013. С. 111–116.
2. Концепція Нової Української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/razdel_1_Oglyad.pdf

Проніков Олександр Костянтинович,

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки, психології та
методики фізичного виховання
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА:

ІННОВАЦІЇ В ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Прийняття Закону України «Про освіту» (2017) забезпечило створення сучасної системи освіти яка дозволяє здобувати її всім категоріям населення й сприяє зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства та особистості [2]. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» (2016) проголошують збереження ціннос-